

— APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUĂ-ORI —

Abonamentul: 6 coroane (8 franci) — Redac ia: str. Lemnelor 39. — Administra ia: str. Lemnelor 44.

Tablouri.

*De aici privirea-mi zărește departe
O lume cu codri, cu văi și cu munți
Simțesc o plăcere, precum în o carte
Găsești comori scumpe, ce nu le mai uiți.*

*Un cârd de cocore rotindu-se 'n aier
Vestesc, că e toamnă târzie acum —
Și ciorile roată se 'ntorc și se vaer,
Și frunzele uscate se scutur pe drum.
Bistri a, 6 Septembrie 1902.*

*Iar soarele inclină pe văi să se culce —
Și totuși mai caută cu drag înapoi,
Viața — aceasta ori cum e, da-i dulce
Și greu amintirea-i o rupem din noi.*

*Amurgul cu noaptea pe 'ncet se scoboară
Și acoper cuprinsul privirii ce-o ai,
Și-o lacrimă 'ncetul din ochi se străcoară
Că-o zi din viață-ți o rupi și o dai.*

V. B. Muntelescu.

Ascultați o poveste!

A fost odată o fată făloasă — Avea cu ce se fali. Că mult să fi umblat să-i afli părechea. Singura ei greșeală era, că știind cât de frumoasă-i, era incredută. Și tineretul, de altă parte, prea mult îi umbla în voe, prea mult o ninera, iară Sanda, — așa o che- ma, — din cauza asta își ridea de ei și nu-i prețuia nici cât un ban rău. Apoi a fost tot atunci un ficior

falos. Avea cu ce se fali, că nu-i afli ușor părechea. Singura lui greșeală era, că să știa cât de alesu-i el, și era increzut.

De altă parte fetele prea mult îl lingușiau, prea mult îl ninerau, — iară Cassian, — așa îl chemau, — din cauza asta își ridea de ele și nu le prețuia nici cât pe-o ceapă degerată. —

S'au întâlnit și s'au cunoscut. Pe urmă s'au îndrăgostit unul în altul, dar nici ea nici el nu voia să-și arete slăbiciunea. Ei se iubiau și totuși se certau de apururi și se vorbeau de rău. Apoi și-au purtat mânie. Doriau să se împace, dar ea aștepta, că el să o roage de iertare, și atunci ea îi va cuprinde cu brațele grumazii și îi va spune cât îl iubește. — El încă așa. Aștepta, ca ea să-l roage, și atunci el va cuprinde-o în brațe, va săruta-o mult-mult, cu foc, cu patimă aprinsă și îi va spune cât a suferit și cât de dragă o are.

Și așteptau mereu, până ce Sanda, — ea să-l năcăjască s'a făgăduit unui alt ficior, care a cerut-o mai întâi. Și s'au cununat. —

Cassian a ris cu hohot, și a cerut pe cea mai urită fată, care i-a venit în cale.

Și s'au cununat,

Nu mai urmez povestea. Spunând, că au suferit până la moarte, i-am dat povestii mele un sfârșit destul de bun, pentru că se puteau întâmpla și alte nenorociri mai mari. Dar iată o altă poveste! —

II.

A fost odată o fată blândă și bună, cât D-voastră nu veți crede, că ea va fi trăit aevea, pentru că era prea bună. Era crescută de părinți pare-că anume ca să devie un inger în raiu. Era de 14 ani când auzise întâia dată pomenindu-se de zeul amorului și ea, Lelia — ne mai auzind până atunci decât de un singur D-zeu în trei fețe, s'a pus nedumerită pe gânduri.

Nu știa sërmana că i-s'a tănuțit ființa chiar a celui mai puternic dintre zei.

Tatăl ei era tare stricat, iar mamă-sa evlavioasă. Nici la fereastră nu o prea lăsau să stea. —

Odată era cu tatăl ei la fereastră. Atunci a trecut Cassian pe acolo.

— Uite acesta-i Cassian, unul din cei mai buni ai neamului — a zis tatăl. — Și ea s'a uitat la el ca la un sfint.

Cunoștea pe tatăl său, căruia nu-i plăcea de nime și acum când l-a auzit întâia dată laudând pe un finer. — icoana lui Cassian s'a întipărit în memoria ei, împrejurat de nimbul unui erou din vechime. — De unde-i? — a îndrăsnit ea să întrebe.

— Departe, departe, din Ardeal! — Și Lelia ș'a întors ochii fără voe înspre Biharea și Munții Apuseni, cufundându-și privirea blândă în albastrul depărtat, spre cerul acelei frumoase țeri, care pentru ea de azi era o țară de eroi.

— Frumoasă țară-i Ardealul, tată?

— Frumoasă, foarte frumoasă. Ardealul e leagănul neamului nostru. Acolo-s altfel oamenii, altfel România.

Și Lelia zi de zi venia la fereastră, trimitând nevinovatele ei gânduri și priviri, dragostea castă a sufletu-

lui ei spre orizontul depărtat, unde sunt altfel de Români, și între aceia Cassian e cel dintâiu.

Și rind pe rind a cuprins-o un dor vag și neînțeles, să plece spre răsărit, pe jos, prin câmpii înflorite, să aleagă în calea ei florile cele mai frumoase, să le împletească cunună, și când va ajunge în Ardeal, și când îl va afla pe Cassian, să-l încunune cu ea.

Cunună de flori nevinovate, împletită de-o copilă nevinovată. Simția pare că, cum s'ar incurca, cum ar roși în fața lui. O cuprindea frica la cugetul acesta și atunci fugia spăriată de se culca pe canapea și își ascundea fața roșie în dantelele late, cari împodobiau perinuta de catifea. Și cum stă așa, din sufletul ei se desvălia par'că icoana lui Cassian împrejurată cu aureolă, — se cutremura și își afunda și mai adinc capul frumos în crețele perinutei, în dantelele albe ca mătasa.

Cum sta așa ghemuită de-odată i-a părut că a cuprins-o cineva de talie și o voce slabă a întrebat-o cu gingăsie:

— Lelio, — de ce te temi de mine? — și ea s'a cutremurat, a sărit în picioare, — rușinată apoi și-a șters ochii și s'a pus la clavier. Atunci a venit mamă-sa în odaie. Lelia parecă aiura încă, iar mamă-sa a rămas surprinsă când de-odată Lelia, ca din somn, cu privirea umedă a întrebat-o:

Mamă, frumoasă-i țara Ardealului?...

Toată lumea românească era agitată de procesul lui Cassian. La conveniri, la petreceri, în birturi, ori unde se întâlneau doi trei Români, comentau cu însuflețire purtarea deamănă și îndrăsneată a lui Cassian înaintea curții cu jurați.

— Brav băiat! — repeta mereu avocatul Petran recetind a zecea-oară vorbirea lui Cassian. Doi picuri calzi s'au strecurat pe fața lui bătrână și inima lui creștea de tală și de nedejdea în viitorul neamului său.

Era la o convenire socială în Oradea-Mare. Până ce tinerii dansau în sala cea mare, bătrânii s'au retras la mese și s'au pus la povești.

— Ce ziceți despre procesul lui Cassian? întrebă protopopul Costean. —

— Brav băiat! — strigă Petran însuflețit. Ard de nerăbdare să-i pot gratula. A depeșat, că o să sosească cu trenul de 10. Trăsura mea o să-l aducă deauna aici.

— Totuși, trebuie să ai mare îndrăsneală să le-o spuși așa verde! — reluă protopopul.

— Da, — zise Petran, — verde și motivat. A vorbit ea un Demosthene. Când procurorul a îndrăsnit, să păsească cu teoriile lui inspirate de cel mai murdar șovinism, un răspuns mai potrivit nici nu se putea, decât când le-a spus: „Dlor, statul ungar, cum a existat de-o mie de ani fără să fi fost trebuință ea

noi să ne maghiarisăm, poate esista și acum și de azi înainte. Dar la casă că ar fi întocmai așa, că fără această condiție s'ar nimici, noi vom lăsa mai bucuros să peară statul cel mai străin Românilor, decât să ne jertfim înșine existența pentru existența lui. Ar fi așisderea, ca și când atunci când te năvălesc tâlharii să te ucidă și jefuiască, iar tu în clipa aceea te-ai și ucide numai de aceea, că tâlharii să scape de pedeapsa judecătii. —

N'avem drept să smulgem o floare din cununa Zeiței „Gintelor Latine“ și să o băgăm într'o cireadă de pae numai ca paele să capete un miros plăcut. Să luăm copii dela sinul maicelor și să-i dăm lupilor, ca nu cumva să moară de foame. —

Noi nu ne temem, că vom peri, dacă ungerii nu se vor romanisa, iar când D-voastră vă temeți, e dovadă,

că nu aveți putere de trai și așa sunteți demni de perire. Este ridicol să petecești strainul sdrențos cu petec de mătăasă.

— În clipa asta ușile s'au deschis și Cassian a intrat zămbitor în sală. Fără voie, bătrânii s'au sculat spre întâmpinarea lui, pare că ar fi fost un tânăr voivod. La vestea sosirii lui, în sala de dansat s'a întrerupt dansul. Toți s'au dus să-l vadă, să-l asculte. Incurând s'a văzut încunjurat de mulțimea, care-l admira, și toate privirile erau ațintite cu evlavie asupra lui. Părea un general după o învingere strălucită. El a văzut, cum îl admiră tineretul, — cu ce ochi dulci și ademenitori îl priveau damele, și fala înăscută, ambiția lui era foarte satisfăcută. — Se vedea sumetenia pe fața lui, și cei ce-l priviau aflau, că asta-l prinde foarte bine. — O greșeală atât de mică se

Vedere din Egipt.

întâia în fața atâtor virtuți. — Lelia sta la o parte cu mamă-sa, pășise ca un bujor și numai strictetea, cu care a fost crescută, a reținut-o să nu facă după dorul inimii sale. Ar fi dorit să-i stea în față, să-i mărturisească totul, nevinovata ei admirație și veche iubire, care nu-i părea să fie un păcat, — și să spună lumii întregi, că numai al ei este Cassian, că numai ea îl iubeste în sfîntenie. Pe urmă lumea s'a întors în sala de dans. Cassian, deși iubia jocul, credea că și-ar știrbi demnitatea, când ar dansa; s'a așezat între bătrâni, mulțumindu-se cu plăcerea ce-i-o făceau dansatoarele cari când treceau pe lângă el, îi căutau privirea, simțindu-se pare-că onorate, că el le observă.

El, favoritul, care știa, că damele cât îl admiră, avea de altfel păreri tare slabe despre dame. Nu le prețuia, pentru că le cuceria prea ușor, mai bine zis,

ele se îmbiau, apoi ținea că micile încercări amoroase sunt prea bagatele pentru ambiția lui.

Credea, că nu-i femei care să-l poată cuceri. El, — care-i idealul tinereții, bărbat admirat de un neam întreg, cel care a avut tăria să înfrunte cu fală un neam dușman, a cărui cuvinte trec din gură'n gură aprinzând fală și admirație, să cadă el în cursa unor priviri galeșe, a unor vorbe goale de dragoste? — O! — îi părea ridicol.

Cu sfîrșitul dansului s'a anunțat pauza. — Toți s'au așezat la mese. — Cassian, care povestise mult cu tatăl Leliei, pe a căror păreri despre dinsul punea preț, a stat la o masă cu ei.

Era de-a stînga lângă Lelia, fericită din cale afară, că a făcut cunoștința lui Cassian.

El a făcut totul să o distragă, nu de alta, dar

nu voia să creadă cineva, că doară ar fi încurcat, ori că în societate cu damele ar amuți.

Iar pentru Lelia glumele lui aveau mai mult haz decât a altora, cuvintele lui îi păreau mai înțelepte. Îl asculta cu evlavie, uitânduși privirile cu totul în ochii lui negrii, cuminiți.

După pauză s'au reintors la braț în sala de dansat.

Cassian glumia mereu.

— D-ta ești îndrăgostită coconițo, — zicea el glumind. — Cetese în ochii d-tale, că te muștră doruri ascunse. În inima d-tale e neșters chipul vre-unui erou frumos, cu ochii visători, — albaștri! Așa-i că am dreptate?

Ochii Leliei luciau neobișnuit. Nu putea grăi un singur cuvânt.

Nu 'mi răspunzi? — întrebă el: am spus adevărul?

— Da! — zise Lelia de-odată și l'a privit drept în ochi.

Cassian abia și-a putut ținea risul.

— „Am încurcat-o,“ își gândea el.

— Dacă nu-'s indiscret, — continua el — nu mi-ai putea spune cine-i „El?“ Ași dori să-l felicit pe fericitul.

— Nu! — nu ț-o pot spune! — zise Lelia.

— Și totuși, — te rog...?

— Nu voiam să spun nimănui iubirea mea, cu atât mai puțin d-tale. Dar eu cred, că asta nu e păcat. De mult mă urmărește icoana unui tânăr, în vis, în rugăciunile mele e vecinic în mine. Dacă voiești să știi, iată, ț-o spun, ești d-ta.

Cassian a rămas mut de surprindere. Nu doar că s'ar fi mirat că el e „idealul,“ dar nu se aștepta la o mărturisire așa hotărâtă.

În câteva clipe era, după părerea lui, în curat cu situația.

În urma părerilor ce le avea el despre femei nu putea gândi altceva, decât că are de lucru cu o cochetă, cu, „marfă ieftină.“

Nici n'a putut răspunde altcum, decât cum i-a răspuns.

— Coconițo, — îi zise el zimbând, pe când Lelia aștepta sentința cu resignație, nu-mi pot da seama, cu ce să fi meritat astă „distincție.“ Dar te asigur că ți-ai ales rău „idealul,“ pentru-că eu nu pot, nu știu și nu voiesc să iubesc. E ocupație prea bagatelă pentru mine „dragostea.“ — Idealul, gândurile mele mă poartă pe cărarea altui destin, decât să-mi pierd timpul cu „lucruri de nimic.“

Lelia n'a răspuns nimic, numai două lacrimi ferbinti s'au strecurat pe fața ei palidă, iar Cassian a condus-o să șeadă. Apoi a eșit din sală, urmat de privirile umede și durerose ale Leliei...

* * *

Să începem povestea dela început cu: a fost odată o fată făloasă, Sanda se chema, care era încrezută și nu prețuia feciorii nici cât un ban rău.

A fost apoi un fecior fălos, Cassian, a cărui singură greșală era, că știa cât este el de ales și că îl prea ninerau fetele, și din cauza asta el nu le prețuia nici cât o ceapă degerată.

S'au întâlnit și s'au cunoscut, pe urmă s'au îndrăgostit unul în altul, dar nici el, nici ea nu voia să-și arete slăbiciunea. Se iubiau și totuși se certau. Pe urmă și-au purtat mânie. Sanda, ca să-l năcăjască pe Cassian s'a măritat după cel dintâiu, care a cerut-o; Cassian a cerut pe cea mai urită fată, care i-a venit în cale.

Și dacă au suferit până la moarte, a fost greșala lor. A lui și-a ei.

Dar când te duci în țintirim, când dai de mormântul Leliei, încărcat de cununi de viorele, și când șoaptele vântului îți spun cât a suferit Lelia de dragul lui Cassian până ce veștežită și-a închis blânzii, nevinovații ochi, privirea ta se umezește de lacrimile cari îți răsar în ochi și nedumerit te întrebi: De ce a trebuit să sufere Lelia?

Brașov 1902. Nov. 4.

Vasile E. Moldovan.

❖ Clipe... ❖

(Poesie postumă.)

I. Scrisoare deschisă **Mărioarei.**

*Din sfinte vremi apuse
Incerc ca să-mi adun
Din clipă'n clipă vieața
Și-n versuri să-ți-o spun;
Căci vezi cum trece timpul,
Și anii cum se 'nchee
Și n'aș voi-o clipă,
Uitării să se dee.*

*Al visurilor caer
L-am tors în nopți senine,
Când tu-mi erai aproape,
Aproape eu de tine —
Și a dragostei poveste
Țesută-i pe 'ndelete*

*— Mi-e dor de ochii negri
Să te revăd mi-e sete!...*

*Icoana dragălașă!
De când tu-mi ești departe,
Din vis născut-a gândul,
Ce-l depănăm în parte;
Din dragoste, — durerea
Și a chinului văpae...
— Cât mi-e de dor de tine,
Ți-a spus luna bălae?...*

*La stele, la luceferi,
La lună, la iscoare
Le-am spus porestea noastră,
Și cât de mult mă doare...
— Ți-au spus doar ele ție,
Cum stau cu nopți dearândul
Cu ele de poveste,
Când mă frământă gândul?*

*Ce ți-am trimis asară
Pe o aprigă furtună,
Să-mi scrii ți-a spus furtuna.
Ori și-a uitat să-ți spună?...*

*Și multe ți-aș mai spune...
Ce'n carte nu se poate,
Dar las, la revedere
Ți-le voi spune toate...*

S. V. Velțian.

❖ D U E T. ❖

— ROMAN —

(Urmare.)

C a p i t o l u l VIII.

Sosirea acasă.

Zilele de sărbătoare s'au sfârșit și pe fiecare îl așteptau grijile vieții. Pe bărbat lucrul, iar pe femei gospodăria. Amândoi se bucurau de variație, căci sosirea și iar plecarea din hotel, care la început le părea plăcută, începuse a-i plictisi. Câtă bucurie au simțit, când plecând seara, știau, că abia în depărtare de 25 de mile îi așteaptă mica lor casuță. Erau singuri într'un

compartiment de clasa I. — Nostim, cât de ușor încap doi oameni într'un fotel de clasa primă — și tot drumul țeseau la planuri în viitor.

Fericită fantasmă a tinereții cu ce glorie e în stare să încunjoare o mică vilă dintr'un suburbii și un venit de 400 fonți! Impreună se bucurau de șirul, ce se părea fără sfârșit al zilelor fericite, ce îi așteptau.

Aranjarea casei au incredințat-o la bătrâna Watson, îngrijitoarea odăii lui Camilo, iar în ziua înainte de plecare au avisat-o printr'o depeșă despre timpul sosirii. Bătrâna Watson a angajat deja cele două servitoare, astfel îi aștepta cu toate gata. Mai numai nu o vedeau stând în poartă, vedeau odaile în cea mai perfectă ordine, lampa arzând, iar masa așternută cu o față albă ca zăpada. Vor fi zece ceasuri, când vor sosi acasă, iar cina ce bine are să le facă. Ce admirabil va fi totul, și într'adevăr, că această din urmă cale a lor e cea mai fericită. Magda abia aștepta, să-și vadă bucătăria. Camilo era îngrijat de cărți. Amândoi abia așteptau, să își vadă de lucru.

Chiar la sosirea în Woking i-a întâmpinat o mică neplăcere. Un tren întesat de lume sosise înaintea lor și așa la gară nu rămase nici măcar o trăsură. Sigur, că vor veni trăsuri iar la gară, dar nimene nu știa când.

— Nu te superi, Magda dragă, dacă mergem pe jos?

— Oh, chiar mă bucur.

Au lăsat bagajul la un portar, care le promise, că are să-l expedieze cu prima ocazie și au plecat prin o stradă rău iluminată și cu trotuar rău, care a dat într'alta cu mult mai frumoasă, în care era vila lor. Au mers, repede abia așteptând, ca să sosească acasă.

— Numai trei lampe mai avem în dreapta, — explica Camilo. — Acum numai două. Ei vezi, că nu vom fi departe de gară. Vezi ferestrele colo între copaci? Acolo locuște, Hale, paranimul meu, dacă-ți aduci aminte de el. Ei, acum numai o lampă mai avem.

Au ajuns mai în fugă la poarta vilei.

Dela mica portiță conducea o mică cărare la casa, ce se părea joasă, dar comoadă. În întunecimea nopții se vedeau numai conturile. Spre mirarea lor nici la ușă, nici la fereastră nu se vedea lumină.

— Ce dracu? — strigă Camilo.

— Nu te necăji, dragă, se vede, că stau în ceaialtă parte a casei.

— Ei, dar le-am depeșat, când sosim. Asta tot e scandal. Așa îmi pare de rău.

— Nu face nimic, cu atât mai plăcut va fi în lăuntru. Ce poartă drăguță e asta! Toată casa e așa potrivită și plăcută.

Dar ori cât încerca Magda să infrumusețeze lucrurile, nu se poate tăgădui, că această casă închisă, neprietenoasă, întunecoasă nu era așa, cum a închipuit-o fantasia lor înainte. Camilo infuriat începu să sune clopoțelul. Nici un răspuns, începu să și bată în poartă. În urmă cu o mână suna la clopoțel și cu ceaialtă scutura poarta, dar nici cel mai mic șgomot nu se auzia din casa întunecoasă, afară de sunetul clopo-

țelului. Stăteau fără a ști ce să facă înaintea porții locuinței lor, când dintr'odată începu a curge ploaia. Pe Magda o apuca un ris irezistibil, așa încât infuriatul Camilo încă a fost silit să riză.

— Pentru aceea îți spun, că bătrâna Watson nu va avea de ris, numai dacă n'o avea ceva scuză foarte bună.

— Poate e bolnavă sermana.

— Dar și atunci două ar putea fi aici, bucătăreasa și lata din casă. Noroc încă, că nu ne-am adus bagajul cu noi, căci altcum l-ar uda ploaia în grădină. Așteaptă nițel, dragă, aici sub părcana porțiței, să vedă nu pot intra pe undeva.

A încunjurat casa, dar și partea dindărăt era tot așa de întunecoasă, iar ușa dela bucătărie era încuiată. A pipăit ferestrele, dar toate erau bine încuiate. S'a întors la ușa bucătăriei, a zdrobit tabla de sticlă și întinzându-se a întors cheia în broască și astfel a ajuns în coridorul întunecos al casei. A străbătut prin întunec, a deschis poarta și a primit cu brațele deschise pe Magda.

— Bine ai venit în noua locuință, draga, scumpa mea nevestică, și să nu ai nici un singur ceas trist sub acest acoperământ! Ce sosire miserabilă! Cum aş putea s'o dreg? Ei vezi, dar în ori ce rău e și bine, vezi? Dacă nu s'ar fi potrivit așa, eu n'aș fi încunjurat pe din lăuntru, să te primesc în prag.

Mult timp au stat pe coridor acești tineri plouați, dar nu indispuși. Dar Camilo în sfârșit totuși a aprins un chibrit și a probat să aprindă lampa din antre. Nu era petrol. A dat-o dracului și a intrat în sufragerie. Două luminări erau pe o mescuță. Le aprinse și îndată totul se părea mai prietenos. Fie-care a luat în mână un feșnic și a început a lua la revisie casa.

Sufrageria era admirabilă, — mică, dar foarte la loc. Ibricul de ceaiu, căpătat cadou, era pe meșcioara de service, figurile de bronz stăteau de cele 2 părți ale caminului. Înaintea ceasornicului din mijloc era o depeșă.

— Bravo, e aici. — Ascultă. — În nouă-sprezece la oarele 10 seara sosim, — eu însă am scris două-sprezece. Totul e vina telegrafistului. Am sosit cu o săptămână mai iute, de cum eram așteptați.

Enigma era deslegată. Prin coridor au mers în odaia de zi. Nu era ceva odaie elegantă, cele 4 colțuri rigide erau în poziție cu eleganța, dar tinerii noștri nu erau în dispoziție de a critica, aflau plăcere în toate nimicurile și în fotografiile prietenilor lor, așezate pe perete în rame frumoase. O lampă de masă, construită artistic din fer și aramă, era în colțul de lângă camin, dar piții într'asta nu era petrol.

— Aflu, că bătrâna Watson a aranjat totul foarte drăguț, — zise Magda, ale cărei degete istețe întor-

ceau pe neobservate una-alta. — Dar unde poate fi ea?

— Sigur a mers unde-va, căci altcum locuiește în casă. Dar nu înțeleg lipsa servitoarelor, bine știind, că amândouă au intrat în serviciu. De ce să ne apucăm acum?

— Ți-e foame Camilo?

— Mai că nu mor de foame,

— Și eu.

— Ei, atunci să căutăm, dar dacă găsim ceva de mâncare.

Prinși de mână ca doi copii, cu luminarea în cealaltă mână, au plecat ca doi pribegi. În bucătărie au văzut, că nu de mult a fost întrebuițată, pentru-că în toate părțile erau farfurii și vase nespălate și focul numai adineori se stinsese. Într'un colț era o grămadă de perdele. În celalalt colț un scaun, cu picioarele răsturnate în sus. Disordinea asta nu se potrivea cu obiceiurile bătrânei Watson. Masa din bucătărie, deasupra cu credențul, a atras mai întâiu atențiunea flămândeii noastre părechi. Camilo strigând: „bravo” iar Magda aplaudând de bucurie, au adunat ce au găsit, pâne proaspătă, unt, o bucată de caș, o cutie de cacao și un coș plin de ouă. Magda și-a legat un șorț la haina drăguță, ce o avea, și în câte-va minute, cu puțină hârtie și câteva așchii, a aprins focul.

— Pune puțină apă în ibric, Camilo,

Am pus. Mai pot să ajut ceva?

— În crastonul acela încă poți pune apă, ca să ferbem ouă. —

— Mie mi se pare, că ouăle astea toate sunt stricate, — zise Camilo, mirosind ouăle cu bănuială.

— Ține-le spre lumină, bărbățele. Ei, vezi, că sunt limpezi și străvezătoare. Pune-le numai în apă. Dacă ai tăia și puțină pâne și ai unge-o cu unt, îndată ne-ar fi gata cina.

— E cu mult mai proaspătă decât să-o poți tăia, — zise Camilo, sfărîmând cu cuțitul pânea pe masa din bucătărie. — Dar și pânea proaspătă e mai bună sfărîmată în bucăți, decât tăiată. Aici în pulpitul mesii este ceva față de masă, cațite și fureulițe. Eu merg să aștern masa.

— Și pe mine mă lași singură aici? Nu se poate Camilo. Dacă eu sunt bucătăreasă, tu trebuie se-mi fii față de ajutor. Scoate numai ceașcele și toarnă în ele cacao.

Vai, ce distracție! Văd, că e mare lucru să poți fi doamna casei.

— Dar numai cu un singur ajutor.

— Și acela încă așa neîndemânic că afară de sărutat nu se pricepe la nimic.

— Ei lasă să-mi depun pălăria. Adă aici zahărul și făina de cacao. Clocotește deja apa. Indată vom fi

gata. Știi, Camilo dragă... — deodată a tăcut, cu castronul cu ouă în mână — ceva căne sau altceva este aici undeva.

Ambii au auzit deodată ceva sgomot și surprinși au privit în jur.

— De unde poate veni? Ce poate fi? — întrebă Magda. — Vai, Camilo, doară nu sunt șoareci?

— Nici vorba, nu te speria fără de cauză. Se pare, că de sub grănada asta de perdele vine sgomotul. — Cu luminarea în mână s'a apropiat de colțul odăii și deodată, a văzut o păreche de ghetete sub marginea grămezii. — Dumnezeuule bun! strigă, — aici în colț doarme o ființă.

Magda s'a liniștit puțin pentru șoareci. Nu era indoiială nici pentru ființa, ce era acolo, nici pentru somnul ei. Zăcea acolo în grămada de cărpe cu capul sub masă și cu membrele lungite. Se părea o femeie uriașă.

— Auzi! — strigă Camilo scuturând-o bine de umăr. — Auzi, scoală-te!

Dar dama dormea somnul ei dulce mai departe.

— Auzi? Scoală-te! — strigă Camilo ridicându-o în sus. Dar și în poziția aceasta dormea paucinic, ca și când ar fi lăsat-o culcată.

— Sermăna ființa, desigur e bolnavă zise Magda. — Oare n'ar trebui să aducem medic, Camilo?

— Scoală-te femeie! scoală-te, dacă îți spun, — strigă Camilo cu putere, scuturând-o într'una. Dar ea se clătina numai încoace și încolo, ca o păpușă umplută, Camilo găfaia deja de osteneală, dar femeea dormea și mai departe inconștientă. În sfârșit a fost silit să-o lase să se culce iară pe padiment, dar i-a pus totuși căpătâin sub cap.

— Osteneală de giaba, nu pot să-o deștept. Trebuie să-o lăsăm în pace până ce își va dormi somnul.

— Camilo doară nu crezi cumva că...

— Dar cum să nu cred.

— Grozav!

— Ferbe apa. Nu crezi, că putem cina?

— Dragă Camilo, eu n'aș fi în stare să cinez cum să cade câtă vreme ființa asta nefericită zace aici. Dragul și bunul meu Camilo știu, că nici tu n'ai fi în stare.

— O, lua-o-ar dracu! — mormui Camilo aruncând o privire mânioasă la grămada din colț.

— Zeu nu-mi pot da seamă, de ce să ne îngrijim noi de ea. Vezi are un loc așa de bun.

— Oh, Camilo. să nu fim neumani.

— Dar ce să facem?

— Să o punem în pat

— Oh, doamne D-zeule!

— Da, dragă, datoria noastră e să o punem în pat.

— Ei uită-te, dragă, dama asta colosală e cel

puțin de o majă, dacă nu mai bine, iar odăile de dormit sunt în etaj. Nu cere ce e imposibil.

— Nu crezi, că am putea-o duce, dacă tu ai prinde-o de cap, eu de picioare?

— În sus pe scări? E imposibil, dragă. E uriașă.

— Atunci să o ducem pe canapea în odaia de zi, — stăruia Magda în ton rugător. — Mai bine mi-ar tîci cîna, dacă ași ști-o în pace pe canapea.

Camilo vîzînd, că i-ar fi zădarnică opoziția, a prins-o de subsuoară, Magda a apucat-o de picioare și au tirit-o de-alungul coridorului. Cu greu au pasat-o pe canapeaua din odaia de zi, care a scărțait sub greutatea neobișnuită. Magda a acoperit-o cu o învelițoare și s'a reîntors în fugă la bucatărie. Apoi au așternut masa, au pus cîna și au consumat-o cu cel mai mare deliciu, ca și când ar fi fost vorbă de mîncarea gătită de cea mai distinsă bucatăreasă. — Tînera doamnă a aflat totul foarte frumos, — tapetele, tablourile, covoarele, cu un cuvînt totul: bărbatul ei însa a aflat-o pe ea însași atît de frumoasă sufletește și trupește de-o potrivă, încît prezența ei a fermecat odaia lor asemenea unui palat de mîrgăritare. Multă vreme au stat împreună și gustau fericirea lor, — fericirea neesprimabilă a singurătății lor, care e cu mult mai intimă și mai adîncă, decît ori ce pornire a patimei.

Camilo s'a ridicat de pe scaun. Pe prundișul din grădină se auzia sgomot de pași. Apoi s'a întors o cheie în broasca ușii, iar curentul de aer, ce venia în fața lor, le da să înțeleagă, că e deschisă ușa din afară.

— Ar fi contră legilor, dacă aș intra, se auzi o voce indispusă.

— Par dacă-ți spun, că e așa de puternică, așa de furioasă, cît nu pot s'o scot la cale cu ea, — se auzi o altă voce, după care Camilo recunoseu pe bătrîna Watson. — A alungat și pe fata din casă, dar eu nu pot să o duc cu ea.

— Regret doamnă, dar e contra legilor Angliei, dacă ași avea autorizație, aș putea intra. Dar așa, numai dacă o scoți aici în poartă, o pot duce la secție.

Sigur e în sufragerie, pentru că acolo vîd lumină. — răspunse bătrîna Watson; apoi — Christoase, D-zeule! D-I Crosse! cum m'ar speriat! Oh, dragii mei cum ați putut veni, cînd eu n'am fost acasă, căci vî așteptam numai peste o săptămîna. Oh, vai doamne, nu mi-o iert nici odată.

În grabă au clarificat pricina necazului și a neînțelegerilor. Depeșa era cauza la toate neajunsurile. Apoi au aflat, că noua bucatăreasă e o femeie certăreată, bețivă. Cu fata din casă s'a apucat de cap și a alungat-o, iar pînă ce bătrîna Watson a fugit la secție după poliție, a beut de s'a îmbătat, de aceea au aflat-o dormind. Pînă ce s'a făcut explicația acestora, a sosit și trăsura cu bagajul dela gară. Apoi a urmat espedarea bețivei bucatărese, neconturbată în somnul ei, pe care a incredințat-o polițistului.

Astfel a fost prima intrare în locuința a domnului Crosse și a gentilei sale soții, în vila „Frunziș.“

(Va urma.)

Cum facem noi critică?

de V. E. Moldovan

Ne plîngem mereu că nu avem critică. Și-i lucru știut, cît de neapărată trebuință-i critica, unde este o mișcare literară „cât de cît.“ — Critica noastră acesor de dincoace, se restringe la simpla înregistrare a opurilor ce apar, și la înșirarea conținutului singuraticilor nri din revistele literare cari: „să pot comanda cu prețul de X cor. la an de la administrația revistei M. în cutare și cutare loc, — strada, numărul casei,“ și atît.

Adeca noi, — Românii, — zi d-le, — noi Românii, — popor atît de „învîțat,“ descendenți ai *Divului Traian*, noi a căror notă psihologică este chiar: eterna cărtire, — satira, nemulțumire, — noi să nu avem critică? D'apoi nu vedem mereu în gazetele

noastre cum se iau la refec zi de zi câte-o duzină de „rătăciți,“ — unii că au benchetuit cu ungurii, alții că au „luminat“ pentru Kossuth, — alții că nu-l voesc pe Mangra, etc. — nu-i asta o eternă critică, — criticarea faptelor, greșelilor unora, altora? —

Baș — că nu! — „Gura Satului“ ce face? Minciuni, — bruscări, ofense, — terfeliri? — Da cum să nu, critică D-le, — critică. Insa critică românească! Apoi mai face și glume, frate, dar nu numai ea, fără și celelalte foi umoristice: Controla, Vulturul, Tribuna Poporului etc. Și noi totuși ne plîngem? Nu ați cetit D-voastră, din prilejul morții marelui romancier Zola, n'ați cetit ce scrie blînda noastră: Gazetă a Transilvaniei? Apoi, dacă n'ați luat seama, iată mîe opresc.

A murit Zola. Ziaristica Europei a fost plină de articoli primi și secundari, — de păreri pro și contra, dar totdeauna serioase și demne. Ziaristica română? — Iată cum scrie în rubrica știrilor, Gazeta din Brașov. Iecă:

„A trăit în Paris un scriitor de romane cu numele Zola, care în toată viața lui n'a făcut altceva, decât că talentul încredințat lui de bunul și prea milosul Dumnezeu l-a folosit așa, că a scris o mulțime de *îmbălăciuni* cari au *subminat* inimile fragede... etc. Apoi: „Dar dreapta pedeapsă l-a ajuns, bunul Dumnezeu l-a pedepsit cu o moarte *năpraznică*, iar acum va avea să dea seamă înaintea celui de sus, despre talentul încredințat lui.“

Gazeta, D-lor e o *foaie serioasă!* — Are pretenția de a da cetitorilor săi *lumina* culturii europene, voește să *instrueze*, să *ridice nivoul cultural*... etc.

Și „Gazeta“ dă cetitorului său *astfel de naivități*, încât, atunci, când ai citit foile străine, îți pare că Gazeta este echoul cultural a vreunei seminții din Tibet și nu a descendenților Divului etc. Un singur exemplu. — dar pot cita mai multe naivități.

Ei bine, atunci nu să mire nimeni, că inteligența noastră mai cultă cetește foi străine și abonează numai din datorință foile românești, fără să le desfacă de 3 ori pe an. Pentru-că gazetăria noastră e: naivă. Și este naivă, fiind făcută de *nechemafi!* La noi gazetăria este refugiul tuturor necăpătuților, cari nu s'au putut ferici pe nici o cale și acum ca ultim refugiu s'au făcut *gazetari* români. Ce le pasă lor, că gazetăria e o artă, la care îți trebuie „chiamare“, — și că gazetarul trebuie să fie la un nivel mai înalt de cultură decât cetitorii. — Și alte multe. Iar până când aste vor fi așa, gazetăria românească nu aștepte să fie pretuită stimată, primită, că și a celorlalte neamuri. Dar să nu mă abat de la scop, voiam să arăt: ce-i critica la noi.

Apare o carte? — Se dă cronicarului, care îi copiază titlul și prețul și înștiințează la rubrica: Bibliografie. Și nimeni, în toată redacția, nu o cetește. Cu toate aceste arareori se întâmplă, că „*recensatorul*“ să nu adaugă o mică recomandare, cu stereotipul: „E o carte foarte bună și o recomandăm cetitorilor noștri. Costă 2 cor.“ etc.

Atâta-i totul, — atâta-i critica noastră. Dar avem noi și altfel de critică și mai și. Cea dintâiu e blândă, inofensivă, apatică. A doua e grozavă. De exemplu: Apare Nrul 6 din Luceafărul. „Telegraful Român“ cu un aer souveran se pune la criticat. Da încă cum!? — Iată: „Am primit — scrie „Telegraful român“ — Nrul 6 din „Luceafărul“, care e de conținut variat și bogat, conține și o novelă de V. E. M. anume „Meșter

Petre (!) comediașul.“ Nu înțelegem de ce e Meșter Petre (!) și nu Petru. Nominativul e Petru și nu Petre.“ — Atât. — Ei bine, Tel. Rom. a sfeclit-o. S'a vindut acum, că D-lui s'a pus la criticat cetind numai titlul, dar novela?... nici poveste. Iată de ce:

1. Nu Meșter Petre, fără Mister Petre e numele eroului, și n'are nici o legătură de inrudire cu Vasile Meșter, fiind Mister Petre un jockey în cercul regal din Drezda.

2. Din conținutul noiei D-l dela Telegraful ar fi putut afla, că directorul de circ. un italian, când l-a cumpărat pe Mr. Petre de la o țerancă română, întrebând de numele băiatului, țeranca ia răspuns că îl chiamă: Petre. — deci directorul a notat numele așa cum l-a auzit.

3. D-l dela „T. R.“ nu știe oare că în România nu să zice Petru fără Petre? (Petre Grădiștean etc.) Ba nu numai în România, dar și aici, dacă întrebi pe un țeran: „Măi omule, — cum te chiamă?“ — „Niculae!“ — îți va răspunde el, și nu Niculau. — Așa și Gheorge, — și Petre nu Petru.

Va părea naiv și superfluu dar tot, că mă și ocup cu un cas așa de neînsemnat, dar eu cred, că mai bine nu pot ilustra superficialitatea noastră când rar-arare se pune câte un „savant“ și luându-și aer „colosal“ face *critică* serioasă, blamându-se în al doilea șir ce l-a scris, toemai pentru-că e superficial.

Când se pune vre unul la criticat, o face pentru că n'are alta de lucru. Atunci înșiră la vorbe gratuite, ieftine, — nebasate. Așa, că la noi „critica“ a devenit sinonim cu: „vorbe goale.“

Iată d. e. D-l Fidelio, scriind în „Libertatea“ despre „Luceafărul.“ condamnă toată întreprinderea. Pe motiv că cei grupați în jurul noiei reviste nu glăsuiesc *unison*, după oarecare *program* în o singură *directie*. — Apoi că: tinerimea să se ocupe cu afacerile ei interne, apoi cu afaceri literare de interes ca d. e. chestia *secretarului dela „Asociațiune.“* — atâta rafinare. D-l Fidelio, pentru că e îndușmănit cu D-l Diaconovich ar voi să facem din „Luceafărul“ un fel de „Tribună a Poporului?“ Un fel de organ anume creat de a *da* în cei ce nu-s pe placul D-lui Fidelio? „Baș D-l Fidelio trebuie să țină cont apoi de faptul că „Luceafărul“ are *cetitori* și *cetitoare*, cari doresc pe lângă altele, în mare parte: *distracție*, iar noi trebuie să ne acomodăm *cetitorilor noștri* și nu celor din țară, cari aici nu abonează foaia. — Ași avea multe de zis, dar în chestia asta o să-mi fac obiecțiunile separat.

Notez apoi părerea D-lui prof. universitar din București, a D-lui Iorga, care ne-a *îndrumat* să nu dăm *nimic* alta în „Luceafărul.“ decât exclusiv „cântece și descântece populare.“ — adunate prin tinerime din toate părțile locuite de Români.

Cred, că în privința asta ar fi comic să mai și obiectionez ceva. Repetez numai ce am zis, că critica noastră constă azi în mare parte din: vorbe goale. Așa o să vină un profesor de aritmetică, sfătuindu-ne

să publicăm exclusiv: ecuațiuni matematice și geometrice și formule.

Un medic, un preot, un avocat, și mai știi ce. Mai las-o la naiba!

La mort.

Datini și credințe populare românești.

— Din comitatul Hunedoara. —

(Urmare.)

E dureros minutul, în care mortul părăsește pe vecie casa, în care s'a născut ori a crescut și a trăit știind-o de a sa.

„Adă mâna d'e iertare.

C'acu-i vremea d'e plecare!“

Așa se cântă acum neamurile mortului (numai femeile;) ba în amarul lor așteaptă dela casă, șură, dela soare, dela piatră chiar, să se miște și să suspine, să plângă împreună după stăpânul lor drag:

„La-ți tu casă ziua bună

Că se duș'e gazda bună.

Întoarș'e-t'e corn d'e șură

Că se duș'e gazda bună.

Întoarș'e-t'e soare roată

C'acuma ieși pi la poartă.

Întoarș'e-te rotogol

C'acuma ieși d'in ocol“

Iar copilele:

„Dragu-meu ocol cu piatră

Tata mieu nu t'e mai calcă,

(Comunicate de muerea: Rosalia Marcu. Vetel.)

Bătrânii se duc la groapă totdeauna cu carul simplu; juții și fetele mari e obiceiul să fie purtați pe trei „cingeie“ (ștergare) noi de șase ficiori de sama mortului.

Tot drumul spre „progagic“ (cimiter) ai parte de un amestec jelic desperat de tinguiri (plins.) glasuri surde de prohod; iar în depărtare auzi cum cu bătai desnădăjduite, se sparg în gol slabe sunete de clopot.

„Trageți harânge (clopote) mai tare

Că vă vin'e-o fată mare

Trageți harânge pe dos

Că vă vin'e-un om frumos“

Trageți harânge mai lin

Că vă vin'e-un om bătrân.“

(Rozalia Marcu.)

Așa cântă „Praeficae“-le române, mai sincer, mai cu foc ca soatele lor plătite din lumea romană, cari se siliu să plângă, cântând cu versuri scoase din poezi de samă, meritele „vieții“ ce s'a stins.¹

Ajunși la groapă, o femeie împărțește între copilași „pizărâii“ (colăcuți) mortului, de pomana.

¹ Praeficae, mercede conductae, plangendi modum ceteris praeibant, et laudes quoque defuncti cantabant quibus saepe sententias, ex celebrioribus poetis petitas, miscebant.“ (Explicatio Rituum apud Romanos — G. H. Nieupoort. Budaë 1799)

dintre pizărâii mortului se implântă câte un „critari“ (crucețiu) ca să aibă bani de vamă, când dă să treacă cele șapte punți, întinse peste șapte ape mari și păzite de șapte vămași. — Nu cumva apele cele șapte ale Românilui sunt „umbrele“ celor nouă incovăeturi ale riului Styx din mitologia antică? Iar podurile cu vămași lor nu vor fi plasmuirile fantaziei alimentate de ideea bătrânului Charon și a lumrei sale?

Superstițios, Românul nu-și uită să cumpere groapa pentru mortul său, aruncând un critari (cruceț) în ea mai înainte de a-se slobozi copirșeul în lăuntru. El crede adecă că, dacă cândva s'a mai îngropat cineva tot în locul gropii nouă, atunci acel loc e partea lui de odihnă, iar alt mort numai așa se poate odihni acolo, dacă vr'un neam aruncă în groapă un critari zicând: „Na, cumpăr groapa pe sama lui N.“ — Altcum se naște o vrajbă neimpăcată între sufletele celor doi morți.

Când se lasă în jos copirșeul muerile și fetele mari, cuprinse de nouă durere la bubuitul „brușilor“ (glii) cari cad ca să înghiță de veci tot ce aveau ele mai drag, mai scump — nu se mai pot stăpâni:

„Adă mâna și t'e scoală

Să rămână groapa goală

Să s'astupe cu pământ

Ca să nu mai vîd mormint!“

Ori în durerea lor păgână chiar sudue (injura) tinguindu-se.

„Ardă-t'e focu pământ

Multi oameni ai putrăzit

Și nu t'e-ai mai săturat

Pân' pe N. Fai așezat.“ —

(Comunicate de juna Lina Josan. Vetel.) —

După prohod.

Îndată după „îngropăș'iun'e“ se dă pomana mortului la căsile lui.

Vara se aștern mesele în șură. — La pomana se chiamă mai întâiu bărbați. Fiecare capătă un colac din grâu cu „făclie“ de ceară curată de stup, lumină mică) lipită de el. La pomana beau vinars și mănă în zile de fruct (de dulce) „curici“ (curechiu) cu carne de porc afumată, zamă de rișcașă și grâu făcut scaldat în mursă (apă dulce) de miere de stup. Tot mănă-rile aceste se dau și în post, numai cât sunt ferte cu

„unloiu“ (oloi, ulen) de sămânță de curcubetă (bostan.) Lipsa cărnii o suplinește în post „mazărea slăită“ (fasole frecată.)

Trei dimineți dintăiu, înainte de răsăritul soarelui o muree dintre neamuri, merge la mormint cu un vas de pământ (lut) ducând flori și tămăie. Dela vecinii „progazii“ (cimiterului) ia jar în vas și afumă mormintul cu tămăie, incunjurându-l de trei ori „în mersul soarelui.“

Din dimineața dintăiu dela inmormintare începând timp de șase săptămâni „să cară isvorul mortului.“ Adecă: o fată mare, cinstită în purtare, în fiecare dimineață, în zori de zi, duce pe cap câte-un ciubăr de apă dela fântână, la anumită casă de pomână, până se implinesc patru-zeci de ciubere. Pentru obosala fata capătă cinci-zeci de crițari dela omul cu mortu, adeseori și ciubărul nou, cu care a dus apă, precum și cingeul (ștergarul) nou de casă din care s'a făcut „oblan'ic“ (scut în formă cercuală contra poverii de pe cap) îi rămâne ei. Alții le lasă toate la casa unde s'a cărat isvorul. Femeile mai bătrâne, cari la moarte nu lasă pe lume nici un neam, care să se îngrijască de isvorul lor, au obiceiul să-și cară isvorul încă până sunt în viață. Unele plătesc, altele și-l cară ele pe capul lor.

Căratul isvorului i-și află esplicarea în minunata credință, că mortul și „dineolo“ i-și continuă viața pămîntească. Astfel fiecare mort în lumea cealaltă are trebuință de apă. Isvorul cărat aici, în împărăția morților va curge într'un isvor comun. Timp de șase septă-

mâni morții în fiecare dimineață aleargă pe'ntrecute să scoată cu ciubărul apă din isvorul cel mare. Nu poate fi mai mare chin pentru mort, decât să n'aibă parte de acel isvor recursor. — Nu e bine să se care isvorul mortului cu „ulșioru“ (ulciorul) că atunci el bietul când da să-și scoată apă în ulcior, e împins și dat în lături de toți cei cu ciubere sub cuvint că urciorul „să umple pre(a) asilă (greu).“

Țeranul crede că sufletul mortului în cele dintăiu șase săptămâni n'are leac de odihnă, până nu i-se dă „lăturgie“¹ cu părăstas la sf. biserică. De aceea grăbește tare cu implinirea datorinții sfinte de pietate față de mort.

La șase săptămâni se dă pomana mare (publică) în biserică. Se duc mai multe pite (pâni) proaspete în față de perină, albă ca neaua și toată pui pe la fund și la colțuri. Se mai duce un blid mare de grâu fert și un talindar (litru; sticlă verde) două de vinars.

După ce popa a făcut slujbă pe ele, toți oamenii din biserică închină din vinars și gustă un pic de grâu fert de pe un virf de cosor. „Bărbații hei mai meșteri (iscușiți)“ numai ce croesc la fălii de pită cu cosoarele lor și le împartesc între oameni. Toți se înșiră apoi dealungul păreților și șed, iar doi bărbați dau din gură în gură câte-un păharuț de vinars. Fiecare închină zicând: „Să fie pomână.“ —

E. V. Degan.

¹ „Lăturgia“ constă din două prescuri și o făclie de ceară.

Unificarea limbei literare române.

De M. Străjanu.

(Fine.)

Nu e bine a-se impune pe cale oficială, prin măsuri regulamentare uniformitatea nici a limbei nici a ortografiei, căci dacă cei chemați a serie ar fi obligați să scrie o limbă de comandă, i-am împedeca de a aduce limbei îmbunătățirile cerute de progresul culturale. Și nu e cu putință, pentru-că limba noastră nu și-a sfârșit încă procesul unei depline dezvoltări literare, și pentru-că n'avem încă un dicționar românesc, care să ne infățișeze o limbă fixată, dacă nu ca limba franceză în dicționarul lui Littré, sau ca cea italiană în dicționarul Academiei della Crusca, cel puțin aproape.

În ortografie, Academia română a hotărât în adevăr pentru publicațiunile sale o sistemă, care în România s'a impus oficial și în administrațiunea publică. Însă, cum zicea d-l T. Maiorescu ca raportor al comisiunii pentru noul proiect de ortografie, în ședința Academiei dela 1880, hotărârea Academiei „nu desleagă și nici nu atinge toate întrebările ce ni-le pune ortografia română.“ S'a crezut, că „de-ocamdată e bine să se însemneze prin, câte-va liniiante mai mari forma generală a scrierii noastre, lăsând anilor viitori sarcina de a fixa toate amănuntele ortografice, unele în parte atârând de la o lucrare definitivă asupra gramaticii și

asupra vocabularului limbei române.“ (Maiorescu, Critice, v. II. p. 445) Sistema ortografică a Academiei, deși încă destul de defectuoasă, s'ar putea primi provisoriu și pentru publicațiunile „Asociațiunii“ însă fără tendința de a o impune și diaristiceii și altor publicațiuni în afară de societate, ceea-ce nici nu s'ar putea face.

Atât pentru limbă cât și pentru ortografie, e bine să se lase liber câmpul controverselor și al polemiceii. Și aici, ca în toate problemele de știință și literatură pe aceasta cale poate eși la lumină adevărul și se poate atinge ținta dorită. În republica literaturii și științelor ideile, principiile și sistemele n'au trebuință să fie impuse prin regulamentări oficiale, ele se impun singure prin propria lor valoare.

Nu prin studiu și prin critică serioasă se pot îndrepta mulțimea greșelilor de limbă și de gramatică cari mișună prin publicațiunile românești atât aici cât și peste munți: greșeli cari vin, acolo din influența germană sau maghiară, ici din influența franceză și ignoranța multor făcători de cărți și de ziare cari n'au nici chemarea, nici pregătirea pentru asemenea lucrări.

Să căutăm a înlătura din câmpul literaturii pe

cei nechemati și în special pe *Evrei*, cari aici adeseori fac din literatură o speculă de câștig și un mijloc de corupțiune a limbei și a moravurilor. Să stăruim pentru înlăturarea piedecilor, cari dacă nu ne pot isola cu desvîrșire, dar îngreunează foarte mult comunicațiunea intelectuală între Români din regat și cei din provinciile vecine. Când pressa, care are așa de mare influență, va fi scrisă de oameni competenți, cum sunt cele câte-va reviste și ziare principale din regat și de peste munti; când ziarele și cărțile românești vor putea trece libere peste granițele regatului, cum trec la noi toate ziarele și cărțile din străinătate atât cele bune cât și mai mult cele rele; când se vor putea ceti pretutindeni între Români frumoasele scrieri ale Negruzților, Bălceștilor, Odobeștilor, Alexandri, ale naționaliștilor Delavrancea, Ollanescu, sau dintre cei mai tineri ale lui Vlahuța, Coșbuc, Șt. Iosif ș. a.; — atunci se va putea realiza mai lesne și mai repede o unitate mai deplină a limbei literare, care astăzi o dorim.

Ar fi bine ca revistele și ziarele noastre să țină tot-deauna câte o rubrică deschisă pentru însemnarea și critica greșelilor de limbă, cum face d-l Iosif Vulcan în „Familia”. Vom fi făcut un pas înainte pe aceasta cale, când unii nu vor mai germanisa, alții nu vor mai franțozii limba, când vom fi desvătăat pe ai noștri de aici de a-și mai abandona fruntea pe sînul poeziei ca pe sînul unei femei bună și dulce; de a mai pleca în voiaj pentru Paris și de a da randevuuri lui Jean și Jacques, căror le-a spus că-l vor găsi la el; de a manca dela postul lor pentru-că au foame și frig; de a avansa în mod fudroyant și a căuta să ne frapeze cu abondența sa „abundința solului fertil sau” a sursei inepușabile a fantasiei lor de a se annuia până la plictis în solitudine, pentru-că ar fi prea pansivi; când nu vor mai scrie princip, angur, martariu, confundând astfel ideile deosebite ce esprimă aceste cuvinte, sau eu mă suiu pe plaiu, eu rămâi, cei, în loc de mă suiu pe plaiu, rămâiu, ceiu, fără să țină seamă că u scurt după vocale nu se poate lăsa afară de a trunchia cuvîntul său uneori, fără de a-i schimba înțelesul.

Un galicism foarte des întrebuintat chiar și de cei mai competenți în vorbire și scriere este conjue-

țiunea francesă or, sau mai reu ori în loc de românescul: *deci, prin urmare, așa dar, acum*, ca d. e. în următoarele frase: „Chestiunea e: care din literați s'au abătut dela limba neaoș populară, cei din regat, sau cei din afară de regat? Evident, că greșala a trebuit s'o facă cei mai slabi, și care s'au desvoltat mai puțin independent, și în condițiuni național-sociale mai nefavorabile. Ori, acestia din nenorocire nu pot fi, decât frații noștri din țerile subjugate.

Au fost și sunt încă în bună parte și cei din regat. N'avem decât să luăm bunăoară terminologia militară, ca sa rămânem uimiți de greutatea ce trebuie să întempine bietul țeran, până să învețe acea limbă pășărească în care multe, dacă nu toate ideile, cred că s'ar putea spune cu vorbe românești. De sigur această trebuie să fie una din cauzele bătaii și brutalității în armată. În statul major român avem ofiteri literați, cu înaltă cultură; pentru-ce nu-și dau silința, să înlătore asemenea dificultăți și să introducă o terminologie mai românească.

Tot așa ar trebui, ca și Români de peste Carpați să înceteze de a mai scrie concursuri cu emolumente: de a vorbi în meritul cestiunii, din incidentul cutărui eveniment; de a se reprezenta înaintea autorității, pentru de ai arăta că care este opiniunea lor; de a face însoțiri economice după esemplul premers; de a se produce sau a da producțiuni teatrale și musicale; de a lucra cu ușurință, pentru că e de lipsă de a face abonenți în loc de abonati; de a mai da garanță în loc de garanție sau chezașie, fără să observe că garanță (fr. *garance*) e numele unei plante numită românește roibă lat. *rubia tinctorum*, din ale cărci rădăcini uscate și pulverisate, se face colome roșie; sau în loc de a face societăți ori asociațiuni economice, reprezentațiuni teatrale, concerte musicale ș. a.

S'ar putea scrie un bogat vocabular de cuvinte și construcțiuni luate de cărturarii noștri cu ușurință, poate pentru-că le e mai cu înlesnire din limbele francesă, latină, germană sau chiar din cea ungurească. O asemenea lucrare ar rămânea ca o curiositate filologică, ea o ciudată dovadă despre starea de astăzi a limbei noastre literare.

822/1902

végrh. szám.

Arverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a beszterczei kir. törvényszék 1902 évi 4712 polg. számú végzése következtében Dr. Onșior Victor ügyvéd által képviselt Pollák J. és társa czég javára Scharsach Guidó ellen 161 kor. 02 fil. s jár. erejéig 1902 évi szeptember hó 27-én fogatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 700 kor. — fillerre becsült következő ingóságok u. m.: ténța és kékviz, nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a beszterczei kir. járásbíróság 1902 évi V. II. 450/2 úgyszámú végzése folytán 161 kor. 02 fil. tökekövetelés, ennek 1902 évi szeptem-

ber hó 9 napjától járó 6% kamatai, $\frac{1}{3}\%$ váltó dij és éddig összesen 66 kor. 85 fill.-ben biróilag már megállapított, valamint a még felmerülendő költségek erejéig Beszterczén alpeze lakásán leendő eszközzésére 1902 évi december hó 2. napján délutáni 2 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándekozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

A mennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták s azokra kielégítési jogot nyertek volna, jelen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Beszterczén 1902 évi november hó 13 napján.

Merza János,
kir. bir. végrehajtó.

Victor Onșior

G. M. Ungureanu